

Magyar geológusok térképező munkája 45 évvel ezelőtt kezdődött Kuba Oriente tartományában

POLCZ I.

E-mail: ipolcz@t-online.hu

Polcz, I.: Mapping expedition of Hungarian geologists started 45 years ago in Oriente province, Cuba

Geological mapping of 1:250.000 scale started 45 years ago in Cuba by Hungarian geologists. Recognition of existing geophysical data found in local archives rendered valuable help for the expedition.

A Magyarhoni Földtani Társulatban folyó év január 17-én dr. Brezsnýánszky Károly, a MÁFI volt igazgatója vetített-képes előadásban emlékezett vissza az 1972–76 időszakban Kuba Oriente tartományában végzett 1:250.000 méretarányú térképezési expedíciós munkájukra. A rendkívül érdekes előadás meghallgatása arra ösztönzött, hogy a magyar geológusok által végzett feladatról és az ehhez kapcsolódó geofizikai tárgyú adattári munkámról folyóiratunkban megemlékezzem.

A magyar és kubai állam közötti földtani kapcsolat 1960 után fokozatosan jött létre. A forradalom győzelme (1959. január 1.) után kubai részről az első magas szintű látogató Magyarországon Ernesto Che Gevara ipari miniszter volt 1960-ban, ő kezdeményezte magyar földtani szakértők kubai részvételét a földtani alap kutatásokban és intézményeik fejlesztése terén. 1961-ben Kubában létrehozták az Instituto Cubano de Recursos Minerales (ICRM) intézetet. Az ICRM adatszolgáltató bázisaként 1962-ben létrejött a Fondo Geológico Nacional nevű intézmény a Tudományos Akadémiával azonos épületben Havanna központjában a Capitolio-ban).¹ A Fondo szervezésében és bővítésében magyar szakember, dr. Szabéni Lajos a MÁFI geológusa és később kiérkező társai elévülhetetlen érdemeket szereztek. Nagyon fontos feladat hárult a műszaki levéltárra (Archivo Técnico), melyben rengeteg földtani adatot, térképeket, jelentést, kéziratos dokumentumot gyűjtöttek össze rendezetlen, ömlesztett állapotban. Ezek nagy részét a pánikszzerűen menekülő amerikai és más országbeli ipari és bányászati vállalatok hagyták hátra. Ezek az értékes dokumentumok gondos és szakszerű rendezésre, minősítésre

vártak. Az ICRM megszűnte után létrehozták² a Dirección General de Geología y Geofísica nevű Földtani Főigazgatóságot,³ vezetője Oscar Lopez Rivera volt. A Fondo Geológico is szervezetenként is hozzátartozott. A Fondo elsőrangú feladata volt a folyamatban levő országos bányászati tevékenység ellenőrzése, a kitermelés nyilvántartása, ásványvagyon-mérleg készítése. A hivatalban a 60-as évek második felétől 1984-ig magyar bányamérnökök, geológusok, 1974-től geofizikussal is kiegészülve dolgoztak.

Oriente Kuba legnagyobb kiterjedésű délkeleti tartománya. A területre vonatkozó földtani térképező feladat a kubai és magyar állam Tudományos Akadémiáinak kétoldalú tárgyalásai alapján fogalmazódott meg és jött létre. 1968-ban Szádeczky-Kardoss Elemér akadémikus és Fülöp József, a MÁFI igazgatója, kubai résztől Antonio Nuñez Jimenez akadémiai elnök írta alá a megállapodást, miszerint a térképezés magyar földtani szakértők részvételével indul meg kubai geológusokkal közös együttműködésben.

A térképező földtani expedíció magyar tagjai – dr. Nagy Elemér, Brezsnýánszky Károly, dr. Radócz Gyula, Korpás László és Jakus Péter – 1972-ben utaztak ki családjakkal, majd később, két év múlva Gyarmati Pál és családja, aki Korpás Lászlót váltotta.

A kiutazott szakemberek terepi munkájuk megkezdése előtt gondosan elkezdték a Fondo Geológico levéltárában

¹ Ez az impozáns épület a washingtoni Capitolium kicsinyített mása.

² A kubai kollegák „Kacaj hivatal”-nak is nevezték, mert a kezdőbetűk kiolvasása: de-he-he-he.

³ A hivatali életet gyakori személyi változások jellemezték, sokszor teljesen érthetetlen módon, a vezetői székbe ültetett soha sem tudhatta, mikor kerül más beosztásba, esetleg teljesen más iparági tevékenység körébe. A Fondo egyik igen rátermett vezetőjét is másfél évi eredményes működés után egy növényipari vállalat vezetőjévé nevezték ki.

A térképezés magyar geológusai, Brezsnýánszky Károly, Radócz Gyula, Nagy Elemér, Korpás Iászló, Jakus Péter

Hungarian geologists in the expedition

fellelhető, térképező munkájuk részére nagyon fontos földtani adatok tanulmányozását. A levéltári kutatás közben nyilvánvalóvá vált, hogy a jórészen rendezetlen, földtani vonatkozású adaton kívül nagyszámú, hasonlóan rendezetlen állapotú, spanyol, angol és francia nyelvű geofizikai adat (jelentések, gravitációs, mágneses szeizmikus térképek, vázlatok stb.) is fellelhető, amelyek megismerése a térképezés szempontjából fontos lehet. Az expedíció ekkor határozta el, hogy a geofizikai adatok felkutatására, összegyűjtésére és minősítésére a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézettől kéri nyelvtudással rendelkező geofizikus kiküldést. Ez a kérelem alapozta meg 1973. májusi kiutazásomat Havannába. Dr. Góczán Ferenc (MÁFI) paleontológussal utaztunk együtt, és a Capri, később a Vedado szállóban helyeztek el minket. A kubai Földtani Intézet a Rancho Boyeros városrészben volt, a José Martí repülőtér közelében, nem sokkal később pedig átköltözött a központi fekvésű Palacio Aldama impozáns épületébe. Feladatomban természetesen elsősorban a levéltárhoz és a Földtani Intézethez kötött. Jellemzően a kubai túlbürokratizált viszonyokra majd egy hónap is eltelt, mikor az első jelentést kézhez kaphattam. Ennyi időre volt szükség, hogy a látogatási és betekintési engedélyeket munkámhoz megkapjam. A várakozási időt spanyol nyelvtanulással és a helyi földrajzi viszonyok megismerésével töltöttem ki. Mindebben nagy segítséget nyújtottak kubai kollegák, úgymint a köztisztviselőként álló dr. Guillermo Franco, az igen sokoldalú polihisztor paleontológus és José Oro geológus technikus. Sikerült a kubai Akadémia Geofizikai Intézetét is meglátogatnom, ott azonban csak obszervatóriumi megfigyelésekkel foglalkoztak. Az Egyetem (CUJAI) Geofizika Tanszékén sem találtam feladatomban kapcsolható információkat.

Az előtérben Dr. Guillermo Franco paleontológus és Polcz Iván magyar geofizikus, a háttérben a kubai Földtani Intézet geológus technikusai

In the foreground: Dr. Guillermo Franco Cuban paleontologist and Iván Polcz, Hungarian geophysicist. In the background: Cuban geologist technicians

A levéltárban fellelhető jelentések némelyike időnként nem várt meglepetéssel szolgált. Az 1940–1950-es években az üledékes medencék területén, elsősorban az orienteai Cauto-medencében amerikai vállalatok végeztek gravitációs és szeizmikus reflexiós méréseket. Itt talákoztam a *Geophysics* nevű geofizikai szakirodalmából jól ismert híres nevekkel, mint az amerikai gravitációs szakértő D. S. Skeels, a szeizmikusok között C. H. Savit, S. Treitel és a holland F. A. Van Melle. Nagyon értékes adat volt az amerikai R. C. Coffin által szerkesztett légi mágneses mérések fennmaradt térképe.

A forradalom győzelme után a kubaiak szovjet segítséggel végeztek szénhidrogén-kutatást szeizmikus módszerrel. Ezek egy része fotoregisztrációs analóg mérés volt, később áttértek mágneses regisztrálású terepi eszközök alkalmazására, és a központi feldolgozó centrumban időszelvényeket készítettek. Sekélytengeri mérésekkel is próbálkoztak jobbra igen primitív eszközökkel, beázott kábelekkel és szeizmométerekkel küszködve nagyon gyenge eredménnyel.

Számos szovjet szakértő dolgozott Kubában, általában két éves megbízással valamilyen feladatkörben. Ha az illető nem tudta befejezni feladatát, a munka befejezetlenül maradt, és gyakran előfordult, hogy senki sem folytatta azt tovább. A szovjet szakértők mozgása korlátozott volt, csak csoportosan mozdíthatók tolmács kíséretében. Velünk teljes ellentétben, akiket szabad mozgásunkban nem korlátoztak, a zárt területek kivételével bárhová elmehettünk.

A magyar térképezőcsoport kubai kollegákkal együtt a tropikus magas pára és nagy hőség miatt az enyhébb időszak hónapjaiban végezte a terepi munkát. A levéltárban dolgozva gyakran gondoltam rájuk, sokszor nehéz mindennapjaikra, a könnyebb-nehezebb terepi viszonyokra,

Oriente tartomány térképe

Map of province Oriente

helyszíni nehézségekre. Nagyon megörültem, amikor októberben Brezsnjanszky Karcsi kiegészítő kőzetminták gyűjtésére és más feladatokkal megbízva egy hétre gépkocsival Orientébe utazott, és én is vele utazhattam. Így közvetlenül láttam működési területük egy részét: Gibara, Holguín, Las Tunas vidéke, a Cauto folyó medencéje, Baracoa, Bayamo, Manzanillo, Guacanayabo-öböl, csodálatos tájak. Nem hiába kiáltott fel Kolumbusz Kristóf amikor 1492. október 28-án a kubai partot is elérte Baracoa vidékén: „Ez a föld a legszebb, amelyet emberi szem valaha is látott!” Igaza volt. Utunk közben meglátogattuk az egyik Állami Gazdaság telephelyét, ahol korábban a térképezőcsoport ideiglenes szállása volt. Szomorú szívvel láttuk a kiterjedt narancsliget állapotát a fák alatt nagy tömegben szétrohadó narancsokkal. Kérdésünkre, hogy miért nem szedik össze és küldik fel a fővárosba, ahol nincs megoldva a gyümölcs ellátás, miért hagyják itt tönkremenni? Az volt a válasz, hogy nincs gépkocsi, nem tehetnek semmit, a vonat nagyon messze van, ők is nagyon sajnálják. Szerencsére Karcsi számított a lehetőségre, és a magunkkal hozott néhány zsákot alaposan megtöltöttük és felhoztuk Havannába a családok részére. Nevetséges, hogy ehhez is rendőrségi engedélyre volt szükség.

November közepére sikeresen befejeztem adatgyűjtő munkámat. Az elkészült jelentést az Intézet Tudományos Tanácsa (Consejo Técnico) előtti megvitatásra bemutattam. Munkámat értékelve a jelentést elfogadták. Ezután feladatomat befejezve november végén visszatértem Budapestre.

A cikk szerzője

Polcz Iván

Hivatkozások

- Csilling L. (1986): Veinte años de colaboración geológica cubano-húngara, 86/317 – Vízügyi Dokumentációs Szolgálató Leányvállalat, Budapest
- Iturralde Vincent M. A. (1988): Naturaleza Geológica de Cuba. Editorial Científico-Técnica, La Habana
- Nagy E., Brezsnjanszky K. (1982): El mapa geológico de la provincia de Oriente a escala 1:250.000 y su texto explicativo, Budapest, MÁFI háziyomda, M.Sz.: 97/82